

Д О Б Р О Т О Љ У Б Љ Е

Φιλοκαλία (=Филокалия) → *φιλία* (=филия = љубав) + *κάλος* (=калос = добро, право, лепо)

Добротољубље = ризница духовног бдења и трезвљења, чувар чистоте ума, тајна школа умне молитве, књига образаца вежби и подвига, необманљиви вођа духовног сагледања, рај Светих Отаца, златна плетеница светих врлина, књига препуна Исусовог радовања и уживања, труба која нам поново дозива благодат - збирно речено: сам орган обожења благодаћу Духа Светог.

Вера и молитва = права вера и искрена *умносрдачна молитва је истовремено делатност речју и мишљу, срцем и умом, душом и телом, вољом и снагом*, духовним сагледањем, прозрењем и вежбом, саможртвеним живљењем и подвизавањем, личним упражњавањем и делатном љубављу; она се испољава као Христољубље и Богољубље, и пројављује се као делатно Братољубље и Човекољубље, јер само живот и дело, у свеживотном и свеличном саборном јединству, чине пуноћу православног духовног Предања
...увек су нераздвојно спојени и сједињени *словесност делатна и дело словесно...*

Истинска лепота = највећа Лепота и највеће Добро јесте Љубљени Син Божији и Син Човечији, Богочовек Исус Христос - Он је крајња мета сваког Добротољубља.

По Светом Писму, свима нам је један посао/дело/служба: *живети, радити и служити Богу на славу, и себи и људима на спасење.*

СВЕТИ МАРКО ПОДВИЖНИК (2??-4?? живео 120 година) Атина, Грчка
Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἀσκητής (Агјос Маркос о Аскитис)

I - ПОСЛАНИЦА МОНАХУ НИКОЛАЈУ: Љубљеном чеду Николају

1. Ти си се и раније много старао за своје спањење. У великој бризи за живот по Богу, ти си нам све испричао о себи: са каквим си пламеним стремљењем решио да се прилепиш уз Господа строгим животом, уздржањем и разним другим умртвљивањима, подвизавајући се у бдењима и приљежној молитви, затим каква се борба и мноштво плотских страсти, од греховног закона који се супротставља закону ума, распаљивала код тебе у телу и устајала на душу. Ти си нарочито плакао због тога што те много притишћу страсти гнева и похоте. Тражио си да ти усменом поуком наведемо врсту труда и подвига потребног да се савладају наведене погубне страсти.

2. У то време, колико је било могуће, твојој љубави сам предлагао душекорисне мисли и савете, указујући на врсту труда и подвижнички напор којим разборита и словесним познањем просвећена душа, живећи по Јеванђељу, може да, због вере помагана благодаћу, савлада зла која бујају у срцу, а нарочито наведене страсти. Душа треба да предузме непрестани и марљиви подвиг против страсти које су је обележиле услед присећања и навике, и које су је снажније привлачиле, све док не потчини телесне и бесловесне покрете срца, којима је раније била потчињена и поробљена кроз унутрашње саглашавање помисли, често страсно присећање и зло бављење.

3. Сада, пак, пошто сам се телесно одвојио од твог лица, премда не и срца, и пошто отидох у пустињу ка истинским делатницима и борцима Христовим, како бих, макар мало се подвизавајући и борећи заједно са братијом која се противи непријатељским подухватима и храбро супротставља страстима, одбацио лењост, одсекао ослабљеност, удаљио од себе немар и стекао ревност и свако старање, усмеравајући се ка богоугађању, потрудих се да твојој искренности писмено изобразим кратку поуку и душекорисне савете. Тако ћеш ти, оно што сам ти раније говорио лично, сада моћи пажљиво да читаш у овом кратком спису пуном савета и стичеш духовну корист, као да сам заједно са тобом.

4. Ево, чедо моје, од чега треба да започне твоја по Богу спасоносна корист. Незаборавно и свагдашње треба да је твоје сећање на све што се десило и што се збива са тобом по промислу човекољубивог Бога, као и на сва Његова добротинства ради спасења твоје душе. Никако немој себи дозволити да због помрачења злом заборавношћу, или због лењости, престанеш са присећањем на Његова многа и велика добротинства, како не би бесплодно и неблагодарно проводио остало време живота. Јер таква сећања, као некакво бодило, рањавају срце и подстичу га свагда на исповедање, на смирење, на благодарност са скрушеном душом, на старање за своје добро, на спремност за узвраћање добрим обичајима и сваком врлином по Богу, уз свагдашње размишљање на пророчку реч: „Шта ћу узвратити Господу за све што ми је дао“ (Псалом 116, 12). Када се душа сети свих добротинстава које јој је човекољубиви Бог учинио од рођења, од коликих је невоља много пута била избављена, како, и поред многих безакоња и добровољних сагрешења, није праведним судом била предана духовима који су је преварили на погибао и смрт, како је човекољубиви Владика дуготрпељиво превиђао њена сагрешења и чувао је, очекујући њено исправљење, штитио је, покривао је и на сваки начин о њој промишљао, иако је својевољно страстима служила непријатељима и злим духовима, како је, најзад, благим подстицањем упућивао на пут спасења, ставивши јој у срце љубав према подвижничком животу, одушевивши је да са радошћу остави свет и сву варљивост његових телесних утеха, и уредивши да је свети оци прихвате у састав братства, неће ли, ако има добром савешћу руковођену мисао и ако размишља о свему томе, увек пребивати у срдочној скрушености? Имајући такав залог у раније примљеним добрима, неће ли човек заувек стећи крепку наду и говорити сам себи: 'Ако ми Он није учинио по гресима мојим и узвратио по безакоњима мојим онда кад нисам чинио ништа добро, већ се ваљао у телесној нечистоти и у многим другим гресима, него ме је помиловао таквим даровима и благодаћу на спасење, каквих ће ме тек добара и духовних дарова удостојити кад се најзад непорочним животом и испуњавањем свих врлина свецело предам на служење Њему? Неће ли ме тада укрепити на свако добро дело, упућујући ме и пратећи ме?' На тај начин,

онај ко има такву помисао, не заборављајући никада Божија добротина, подстиче себе, усмерава и принуђује на сваки добар подвиг врлине и на свако дело правде, свагда остајући ревносан и увек будући готов на вршење воље Божије.

5. И тако, љубљено чедо, имајући по благодати Христовој природну разборитост, свагда у себи чувај такво добро размишљање, и немој себи дозволити да, као мрачним облаком, будеш покривен погубном заборавношћу, нити лењошћу која спречава ход, осујећује ум и одваја од доличног живота, нити помрачен у помислима незнањем, узроком свих зала, нити повучен свезлом немарношћу, ни преварен телесним уживањем, ни побеђен стомакоугађањем, ни поробљен у уму жељама, ни оскрнављен саглашавањем са блудним помислима, ни побеђен гневом који рађа мржњу према брату, уколико из неког јадног и окајаног разлога жалостећи, или се жалостећи, почнеш да сабираш у сећању зле помисли против ближњег, нити одвојен од чисте молитве Богу, нити одведен у ропство умом, у коме би зверским помислима посматрао брата који је једне душе са тобом. Јер због такве бесловесне нарави, пуне плотског мудровања, био би свезан савешћу и привремено предан злим духовима, које си слушао, на поучно наказање, све док ум, потпуно осиромашен и прогутан тугом и унијијем услед губитка напретка у Богу, због претходних грехова, поново не почне да, са сваким смирењем, предузима пут спасења и, после многих трудова у молитви, свеноћних бдења и смиреног исповедања Богу и људима, не добије разрешење грехова. Тако он почиње да се опет трезни, и да, просвећен светлошћу јеванђелског познања, по благодати Божијој, схвата да онај ко се свецело не преда на крст са смиреним мишљењем и самопорицањем, ко се свима не преда на гажење, понижење, презир, бешчашће, подсмех и поругу, све са радошћу подносећи ради Господа и не тражећи ништа људско - ни славу, ни част, ни похвалу, ни укусно јело и пиће, ни красно одело - не може бити истински Хришћанин.

6. Према томе, ако нам предстоје такви подвизи, борба и венци, докле ћемо себи дозвољавати да смо исмејани притворним видом побожности и да са лукавошћу служимо Господу? Једним се ми показујемо свети пред људима, а другим се откривамо пред Оним Који познаје и сакривено. Тиме што нас многи сматрају светим, ми показујемо да смо још по нарави звери, „које само имају изглед побожности, док силу њену нису стекле“ (2. Тимотеју 3, 5). Многи нас сматрају девственицима и чистима, а ми се пред Оним Који зна тајно, скрнавимо нечистим саглашавањем са блудним помислима, каљајући се дејством страсти. Па ипак, због свог крајње притворног подвижништва и због људских похвала, ми не маримо за такво стање, остајући слепи умом. Докле ћемо ходити са сујетним умом, не усвајајући јеванђелско размишљање и не прихватајући добросавесни живот, са решеношћу да марљиво идемо Његовим путем како бимо стекли смелост савести, већ се још увек варамо наводном праведношћу спољашњег човека и сами себе, због лишености истинског познања, лажемо спољашњом исправношћу, хотећи да угађамо људима и од њих иштују славу, част и похвале?

7. Заиста ће доћи Онај Који открива тајну таме и објављује намере срца (1. Коринћанима 4, 5), непогрешиви Судија Који се ни богатог не стиди, нити сиромашног милује. Он ће скинути спољашњи покров и објавити унутра скривену истину. Оне који живе са добром савешћу, истинске подвижнике и борце, Он ће, у присуству Анђела, овенчати пред Оцем Својим, док ће притворне, који се само облаче у образ побожности и пред људима показују исправан живот, и који се сујетно на њега ослањају, умом се варајући, пред свом Црквом и пред свом војском Небеском, јавно изобличити и са крајњим стидом послати у таму најкрајњу.

8. Такви су слични лудим девојкама које су сачувале спољашњу девственост, те су чак имале и нешто уља у својим сасудима, то јест имаћаху извесне врлине, спољашњу исправност и извесне дарове, јер су им светиљке гореле извесно време. Међутим, услед немарности, незнања и лењости, оне се нису побринуле о унутрашњој страни, нити су како треба познале гомилу страсти која се крила унутра, а коју су покретали зли духови. Због тога су се њихове мисли квариле дејством непријатеља, и оне су општиле са њима кроз саглашавање у помислима, будући изнутра тајно привлачене и побеђиване злом завишћу, добромрзном ревношћу, свадљивошћу, дрскошћу, гневом, огорчењем, злопамћењем, лицемерјем, бесом, гордошћу, таштином, човекоугађањем, самоугађањем, среброљубљем, унијијем, телесном похотом, сладострашћем у помислима, неверјем, бестрашћем према Богу, страшљивошћу, тугом, роптањем,

попустљивошћу, сном, надменошћу, самооправдавањем, надутошћу, хвалисањем, ненаситошћу, расипништвом, похлепом, од свега горим безнађем и осталим тананим дејствима зла. Оне су и чињење добрих дела и частан живот, који су водиле пред очима људи који су их хвалили, као и саме духовне дарове, уколико су их имале, предавале духу таштине и човекоугађања. Поводећи се за другим страстима, оне су и добре поступке мешале са лукавим и плотским мудровањем, кварећи их и чинећи нечистим и неугодним Богу, слично Каиновој жртви. Због свега тога, оне су лишене радости са Жеником, остајући изван Небеске ложнице, која је закључана пред њима.

9. Размишљајући о томе са расуђивањем и испитивањем, схватићемо и познаћемо у каквом се стању сами налазимо. И док је још време покајања и обраћења, исправимо се и постарајмо да добра дела вршимо чисто и савршено, истински и без примеса плотског мудровања, како не би била одбачена као мањкава жртва услед одсуства страха, услед немара и недостатка истинског познања. У супротном, сав поднети труд девствености, уздржања, бдења, поста, гостопримства и истрошених дана, и свега што се нама чини великом праведношћу, неће прихватити Небески Свештеник, јер ће Му, услед наведених страсти, изгледати као мањкава жртва.

10. И тако, чедо моје, онај ко хоће да узме крст и пође за Христом изнад свега треба да се постара о познању и разборитости, уз непрестано испитивање помисли и много старање за спасење, уз велику приврженост Богу и распитивање код једнодушних и једномислених слугу Божијих, који су се подвизавали истим подвигом, како се не би десило да идемо без познавања циља и без сјајног светилника. Јер онај ко поступа самостално и ходи без јеванђелског познања и руководства, често се саплиће и упада у многе ровове и замке лукавог, скрећући и подвргавајући се великим невољама, не знајући где ће се на крају наћи. Многи су пролазили кроз велике подвиге злопаћења и мука ради Бога, али су их, затим, саморуковођењем, нерасуђивањем и избегавањем обраћања ближњем за савет, учинили неугодним Богу и узалудним.

11. Ти, пак, чедо љубљено, као што сам ти већ на почетку ове поучне речи рекао, немој заборављати добротинства човекољубивог Бога Кога се поклањамо. Немој да те од тог присећања удаљује непријатељска злоба и лењост, већ положи пред очи своје сва душевна и телесна добротинства која су ти учињена од рођења до данас, размишљајући о њима и поучавајући се по реченоме: „Не заборављај сва уздарја Његова“ (Псалам 103, 2). На тај начин, срце ће се лако подстаћи на страх Божији и љубав, и ти ћеш моћи да му узвратиш строгим животом, врлинским држањем, побожном савешћу, погодном речју, исправном вером, смиреним мишљењем, једном речју, да се сав предаш Богу. Ето чему ће те привући сећање на добра која си добио од благог и човекољубивог Владике. Таквим сећањем на добротинства, уз садејство помоћи свише, твоје срце ће бити рањено љубављу и чежњом према Богу, будући да другима, достојнијима, Он није учинио чудо које је Својим неизрецивим човекољубљем показао на теби.

12. И тако, постарај се да у непрестаном сећању држиш добра која си примио од Бога. Нарочито се сећај велике благодати и дивног добротинства о коме си ми казивао, то јест када си заједно са мајком пловио од Светих Места за Константинопољ. Тада се ноћу подигла страшна бура са великим морским таласима, тако да су сви који су се налазили на броду, заједно са морепловцима и твојом мајком, погинули у дубини, док си једино ти, са твоја два друга, био избачен на обалу и преславном силом Божијом био спасен. Сећај се, такође, како је Господ устројио твој пут у Анкиру, где си са очинском благонаклоношћу примљен од једног милостивог човека и љубављу се повезао са најпобожнијим чедом Епифанијем, са којим си, по руководству једног искусног преподобног мужа, ступио на пут спасења и био примљен као право чедо код слугу Божијих.

13. Шта имаш да узвратиш за сва блага која ти је дао Бог, призивајући те у вечни живот? Праведност захтева да више не живиш себи, већ Христу, Који је умро за тебе и васкрсао. Дужан си да стремиш ка свакој врлини праведности и испуњавању сваке заповести, иштући свагда „добру и угодну и савршену вољу Божију“ (Римљанима 12, 2), и трудећи се свесрдно да је испуниш. Изнад свега, чедо моје, своју младост потчини речи Божијој, као што она и захтева: „дај тело своје у жртву живу, свету, угодну Богу“, као своје словесно служење (Римљанима 12, 1). Сваку влагу телесне похоте охлади и осуши уздржањем у

јелу и пићу и свеноћним бдењем, како би и ти од срца могао да кажеш: „Постадох као мех на слани и одредбе Твоје не заборавих“ (Псалам 119, 83). Схвативши да „си Христов“, по апостолском гласу, „распни тело своје са страстима и похотама“ (Галатима 5, 24) и „умртви удове који су на земљи“ (Колошанима 3, 5), то јест не само блудно дело, већ и нечистоту коју зли духови буде у телу. Онај ко жели да се удостоји венца истинске, неоскрнављене и савршене девствености свој подвиг не простире само дотле, већ се, следећи апостолско учење, труди да умртви и сам покрет ове страсти. Па, чак се ни тиме не задовољава онај ко је из снажне љубави према чистоти одлучио да у своје тело усели анђелску и пречисту девственост, већ се моли да ишчезне и просто сећање на похоту које се јавља у тренутку, без покрета и дејства телесне страсти. Међутим, то се постиже само помоћу свише, једино силом и даром Духа Светог, уколико уопште има оних који се удостојавају такве благодати.

14. На тај начин, онај ко пожели да стекне венац чисте, невештаствене и неоскрнављене девствености, распиње своје тело подвижничким напорима, умртвљује удове који су на земљи, напорним и трпељивим уздржањем стањује спољашњег човека, исцрпљује га и чини старачким и коштаним, како би се, ради вере и подвига, дејством благодати, лакше обновио унутрашњи човек. Из дана у дан напредујући ка бољем, он узраста у љубави, украшава се кротошћу, весели се духовним радовањем, од Христа прима залог мира, управља се милостивошћу, облачи се у благост, облаже се страхом Божијим, просвећује се познањем и разборитошћу, обасјава се мудрошћу, руководи се смиренуомљем. Тим и сличним врлинама обновљен Духом Светим, ум у себе прима црте боголиког образа, схвата умну и неизрециву красоту Владичњег подобја, удостојавајући се богатства самоуке и самознате мудрости унутрашњег закона.

15. Стањи, чедо моје, своје младићко тело, а своју душу удебљај и ум свој обнови наведеним врлинама, садејством Светога Духа. Младићко тело, угојено разним јелима и вином, постаје слично товљеном вепру, спремном за заклање. Огњем телесних уживања коље се душа, а распаљеношћу зле похоте плени се ум, који не може да се супротстави сластима тела. Прилив крви, према томе, представља одлив духа? Младост не би требало ни мирис вина да омирише, како се двојним пожаром, унутрашњим од страсти, а спољашњим од вина, не би разгорело уживање тела и изагнало духовну сладост болног умиљења, те произвело смућење и окамењеност срца. Младост чак ни воду не треба да користи до ситости како би сачувала духовну жељу, будући да оскудица у води потпомаже целомудреност тела. Испитавши то на делу, уверићеш се из сопственог искуства. Јер ја ти то налажем и узакоњујем, не да бих ти натоварио нежељено бреме, већ ти из љубави саветујем и предлажем оно што ће ти помоћи да сачуваш истинску девственост и строгу целомудреност, остављајући твом слободном произвољењу да чини шта хоће.

16. Поговоримо укратко и о бесловесној страсти гнева, која, кад се подигне, пустоши сву душу, смућује је и помрачује, чинећи човека сличним звери која се лако раздражује. Ова страст се снажи, утврђује и чини несавладивом од гордости. Овај ђаволски „корен горчине“ (Јеврејима 12, 15), то јест гнева и раздражљивости ће разрастати, цветати и доносити обилан плод безакоња све док се напаја рђавом водом гордости. Ово здање лукавог у души остаје неразориво све док има потпору и подршку у подлози гордости. Стога, ако хоћеш да се то дрво безакоња, то јест огорчења, гнева и раздражљивости, исуши у телу и учини бесплодним, да му приђе секира Духа и да га посече, да се баци у огањ, те да, по јеванђелској речи, ишчезне са сваком злобом; ако хоћеш да то здање безакоња, које лукави на зло гради у души, сабирајући у помислима одасвуд, као камење, основане и неосноване предлоге на основу тварних ствари и речи, поставивши му као тврд темељ помисли гордости, разрушиш; ако хоћеш да то здање злобе у души разориш и раскопаш, усвој незаборавно сећање на Господње смирење у срцу своје. Ко је Он и шта је постао ради нас? Са какве висине светлости Божанства, које се делимично открива горњим бићима и које се слави на Небесима од свих словесних бића: Анђела, Арханђела, Престола, Господстава, Начала, Власти, Херувима и Серафима, и од свих осталих неименованих умних сила, чија имена нису дошла до нас, као што наговештава апостол (Ефесцима 1, 21), Он силази у дубину људског смирења по Својој неизрецивој благодати, у свему се уподобивши нама који седимо у тами и сенци смрти, и налазимо се у ропству код непријатеља због Адамовог преступа и због страсти које делују у нама?

17. И тако, Владика све видљиве и невидљиве твари, није се постидео нас који се налазимо у бедном ропству и над којима влада невидљива и горка смрт, већ се смирио, примивши природу човека који је

због бешчасних страсти и похота по Владичњем опредељењу био осуђен, уподобивши нам се у свему осим у греху, то јест осим у страстима бешчасћа. Све што је, по Владичњем опредељењу, због греха престапа на човека било наложено: смрт, труд, глад, жеђ, прихватио је и Он, поставши оно што смо ми, да бисмо и ми постали оно што је Он. „И Слово постаде тело“ (Јован 1, 14) да би тело постало словесно. Будући богат, Он ради нас осиромаша, да бисмо се Његовим сиромаштвом обогатили. Из великог човекољубља Он нам се уподобио, како бисмо му се и ми уподобили сваком врлином. Јер од како је дошао Христос, човек који је створен по образу и подобију Божијем, почиње да се обнавља благодаћу и силом Духа Светога, достижући меру савршене љубави која изгони страх и која више не може да падне, јер: „Љубав никад не престаје“ (1. Коринћанима 13, 8), зато што је Бог, како говори Јован, Љубав, „и који пребива у Љубави, у Богу пребива“ (1. Јованова 4, 16). Такве мере су се удостојили апостоли и сви који су се, слично њима, подвизавали у врлини, представши Господу као савршени и са савршеном приврженошћу читавог живота следујући Христа.

18. Непрестано и незаборавно држи на уму смирење које је из неизрецивог човекољубља и љубави према нама показао Господ, то јест усељење Бога-Слова у утробу, прихватање човечије природе, рађање од жене, постепеност телесног узрастања, бешчасће, псовке, вређања, изругивање, прекоре, ударце, пљубање, подсмех, понижење, порфиру, трнов венац, пресуду старешина, узвике безаконих једноплемених Јудејаца: „Узми, узми, распни Га“ (Јован 19, 15), Крст, клинце, копље, напајање оцтом и жучи, славље незнабожаца, подсмех пролазника који су говорили: „Ако је Цар Израиљев, нека сиђе сад с крста, па ћемо веровати у Њега“ (Матеј 27, 42), и остала страдања која је претрпео ради нас: распеће, смрт, тридневни погреб, силазак у ад, а затим и плодове страдања: Васкрсење из мртвих, опустошење ада и смрти извођењем душа које су се сабрале око Њега, Вазнесење на Небо, седење „са десне стране Оца, изнад сваког Началства и Власти и сваког имена које се може назвати“ (Ефесцима 1, 21), част и славу и поклоњење од свих Анђела као Прворођеном из мртвих због страдања, по апостолској речи: Зато „нека је у вама иста мисао која је и у Христу Исусу, Који, будући у обличју Божијем, није сматрао за отимање то што је једнак са Богом, него је Себе понизио узевши обличје слуге, постао истоветан људима, и изгледом се нађе као човек. Унизио је Себе и био послушан до смрти, и то до смрти на крсту. Зато и Њега Бог високо уздиже, и дарова Му Име које је изнад свакога имена. Да се у Име Исусово поклони свако колена што је на небесима и на земљи и под земљом“ (Филипљанима 2, 5-10). Ето на какву славу и висину су, по правди Божијој, наведена страдања уздигла човека Господњег.

19. Према томе, уколико са топлим расположењем без заборава будеш у срцу своје чувао такве помисли, страст огорчења, гнева и раздражљивости неће тобом овладати. Јер кад се уклони њихова подлога, то јест кад се истреби страст гордости путем понижања у Христово смирење, читаво здање безаконог гнева, јарости и туге само од себе ће се лако разорити. Које се грубо и камено срце неће скрушити и доћи до умиљења и смирења, ако стално на уму буде имало такво смирење ради нас Божанства Јединороднога, и које се присети набројаних Његових страдања? Зар оно неће радо постати земља и пепео које, по Писму, газе сви људи? Каква раздражљивост може да овлада душом која се смирила и скрушила гледајући на Христово смирење? Који ће се гнев или огорченост њој приближити?

20. Међутим, заборав ових спасоносних и животворних помисли, и његова сестра лењост, као и њихова сарадница и сродница незнање, те најтеже унутрашње болести душе које се тешко препознају и још теже лече, варају и помрачују душу незадрживом радозналешћу и постају узрок дејствовања и укорењивања у њој свих осталих страсти: оне изгоне страх Божији и изазивају немар према свему добром, дозвољавајући свим страстима да се слободно уселе у душу и без стида у њој делују. Уколико је душа покривена свезлом заборавношћу, погубном лењошћу и мајком и хранитељницом свега злог незнањем, јадни и слепи ум се лако везује за сваку видљиву, мислену и чујну ствар. Он, на пример, види женску лепоту и одмах се рањава плотском страшћу. Примивши страсно и са насладом виђено, чувено или додирнуто, сећање затим црта унутрашње слике и кроз обнављање мисли и зло бављење, уз садејство духова блуда, оскрнављује страсни и јадни ум.

21. Најзад, тело које је угојено, младо или сувише испуњено влагом, лако од таквих присећања покреће страст и чини оно што му је својствено, крећући се ка похоти. Понекад у сну, а понекад и на јави,

упражњава нечистоту, чак и без општења са женом. Такав многим може изгледати целомудрен, девственик и чедан, па чак и свет, иако је пред Оним Који види сакривено оскрнављен, блудник и прељубочинац. Он ће у онај Дан праведно бити осуђен, уколико не буде плакао и ридао, и уколико Богу, пред чијим лицем је помишљао и чинио зло, не буде принео достојно покајање, измодивши тело постовима, бдењима и непрестаним молитвама и излечивши и исправивши ум светим сећањем и поучавањем у речи Божијој. Јер истинит је живи глас који је рекао: „Сваки који погледа на жену са жељом за њом, већ је учинио прељубу у срцу својем“ (Матеј 5, 28). Због тога је за младе веома корисно да не виђају жене, макар се сматрале и светима. Корисно је чак да живе одвојено од свих људи. Због тога ће борба постати знатно лакша и напредак бити веома приметан, особито уколико буду строго пазили на себе и уколико буду пребивали у молитви, подвизавајући се у уздржању од јела и пића и истрајавајући у дуготрајним бдењима. Корисно ће им бити, такође, да опште са опитним духовним оцима и да се користе њиховим руководством. Јер крајње је опасно да монах живи сам и по својој вољи, без сведока, или да живи са онима који нису искусни у духовној борби. Много је, наиме, замки зла, много је скривених заседа и разноврсних клопки, које је непријатељ свагде расејао. Због тога је, колико је могуће, потребно старати се и трудити се да се живи заједно са мужевима којима је познато духовно делање и често разговара са њима, како и онај ко услед младости и несавршенства духовног узраста нема сопствену светлост истинског познања не би допадао мисленим зверима које, кријући се у тами, грабе и кваре оне који ходе без умног светилника Божанствених речи.

22. Уколико хоћеш, сине мој, да стекнеш и у себи имаш властити светилник умне светлости и духовног познања, како би без саплитања могао ходити у најдубљој ноћи овога века и како би твоје стопе исправљао Господ (Псалам 119, 133), како би, по пророчкој речи, врло зажеleo јеванђелски пут, то јест како би са најтоплијом вером проходио најсавршеније јеванђелске заповести и постао причасник страдања Господњих путем жеље и молитве, показаћу ти диван начин и духовно откриће. Он не захтева телесни труд, ни подвиг, већ болан душевни напор, уз надзор ума, пажњу разума и садејство страха и љубави Божије. Тим открићем лако можеш да обрћеш у бекство пукове непријатеља, слично блаженом Давиду, који је са вером и надом на Бога, убио једног иноплеменог дива и самим тим натерао у бекство хиљаде непријатеља са њиховим народом.

23. Моја реч циља на три силна и крепка дива-странца на којима почива сва сила мисленог Олоферна. Уколико они буду оборени и убијени, занемоћаће сва сила лукавих демона. Ти наводни силници, три дива лукавог су: већ поменуто незнање, мајка свих зала, заборавност, њена сестра, сарадница и помоћница, и лењост, која од мрачне вуне души шије тамну одећу и покров, и која утврђује и укрепљује прве, дајући им самосталност. Она чини да зло у немарној души постане укорењено и упорно. Јер од лењости, заорава и незнања добијају на снази и увеличавају се основе свих осталих страсти. Међусобно се помажући и, не могући да опстану једно без другог, они су снажна потпора непријатеља и главни началници лукавог. Уз њихову помоћ војска лукавих духова у души плете своје замке и успева да приведе у дело своје замисли.

24. Ако хоћеш да однесеш победу над страстима и да лако обраћаш у бекство гомилу мислених иноплеменика, сабравши се у себи молитвом и помоћу Божијом и сивавши у дубине срца, потражи у себи она три силна дива ђаволова, то јест заборавност, лењост и незнање, од којих хранећи се дејствују, живе и крепе се у сластољубивим срцима и невоспитаним душама све остале страсти. При великој пажњи, при надзору ума и уз помоћ свише, оруђем правде, то јест сећањем на добро узроком свега доброг, просвећеним знањем којим бодра душа од себе прогони таму незнања, и живом ревношћу која душу побуђује и води ка спасењу, пронаћи ћеш те, другима непознате и неподозреване, најпогубније зле страсти. Затим, обухавши се у ова оруђа правде, са сваком молитвом и мољењем, силом Духа Светог, ти ћеш одважно и храбро победити поменути три дива мислених иноплеменика: са изврским сећањем по Богу и свагда помишљајући на оно „што је истинито, што је поштено, што је праведно, што је чисто, што је достојно љубави, што је на добру гласу, што је врлина, што је похвале достојно“ (Филипљанима 4, 8), прогнаћеш свезлу заборавност. Просвећеним Небеским познањем уништићеш погубну таму незнања, а спремном на свако добро, најживљом ревношћу, изгнаћеш безбожну лењост коју зло укорењује у души. Ове врлине не можеш стећи једино својим произвољењем, већ силом Божијом и садејством Светога Духа, уз велику пажњу и молитву. Стекавши их на тај начин, моћи ћеш да се избавиш од три наведена највећа

дива лукавог. Када се силом делујуће благодати образује у души и марљиво ушчува тројични савез истинског познања, сећања на речи Божије и добре ревности, нестаће из душе и сам траг заборавности, незнања и лењости. Они ће се обратити у ништа, а у души ће најзад почети да царује благодат у Христу Исусу, Господу нашем, Коме слава и моћ у векове векова. Амин.

